

Influència de Lluís Carbó

L'estiu passat va morir, als 83 anys, el banyolí Lluís Carbó, un actor no professional habitual a les pel·lícules d'Albert Serra, des de la primera, *Crespià*, fins a pràcticament l'última, *Singularity*. El dia 16 de novembre passat es va celebrar un homenatge a Lluís Carbó a la Filmoteca de Catalunya, en el curs del qual es va projectar el film *Honor de Cavalleria* (2006), on Carbó feia de Quixot. L'acte va comptar amb una intervenció del seu director, que transcrivim a continuació.

ALBERT SERRA

Bona tarda. Probablement aquesta pel·lícula, *Honor de Cavalleria*, que es coneix una mica, té la seva importància sobretot per motius una mica atzarosos perquè, en el seu moment, representava una certa innovació lligada a l'aparició del digital, que per a mi i per a alguns altres realitzadors ja podia servir per fer qualsevol cosa: és a dir, podia tenir exactament la mateixa ambició que tenia el fer pel·lícules en 35mm. Aquesta ambició podia portar-te fins i tot, en el meu cas, a fer una adaptació del *Quixot*, que semblaria una cosa potser no gaire escaient ja que en aquell moment, al principi del digital, no era habitual utilitzar aquesta tecnologia per fer aquest tipus de propostes; estava més associada a coses urbanes, joves, contemporànies. Pensar, doncs, que aquesta tecnologia també podia servir per adaptar un gran clàssic de la literatura d'una manera bastant lliure

—però al mateix temps bastant fidel en l'esperit— era francament una novetat. Aquesta pel·lícula comparteix aquesta aspiració d'utilitzar el digital per a una altra cosa, una proposta que, en aquell moment, com he dit, va ser innovadora i important.

A part d'això, evidentment avui toca parlar de la influència de Lluís Carbó. Jo crec que vosaltres mateixos podreu jutjar aquí amb facilitat el treball de l'actor, i no només en aquesta pel·lícula que veurem ara sinó en totes les que posteriorment va fer amb mi. Però potser seria el moment de realçar i d'especificar exactament quina va ser la seva influència i quin paper decisiu va jugar en relació a la fabricació de les pel·lícules, i també a nivell personal —que seria un altre tema molt llarg—, però sobretot en relació a les pel·lícules, on jo crec que la seva influència marca profundament tota una praxi, tota una metodologia i, de fet, la defineix per sempre més.

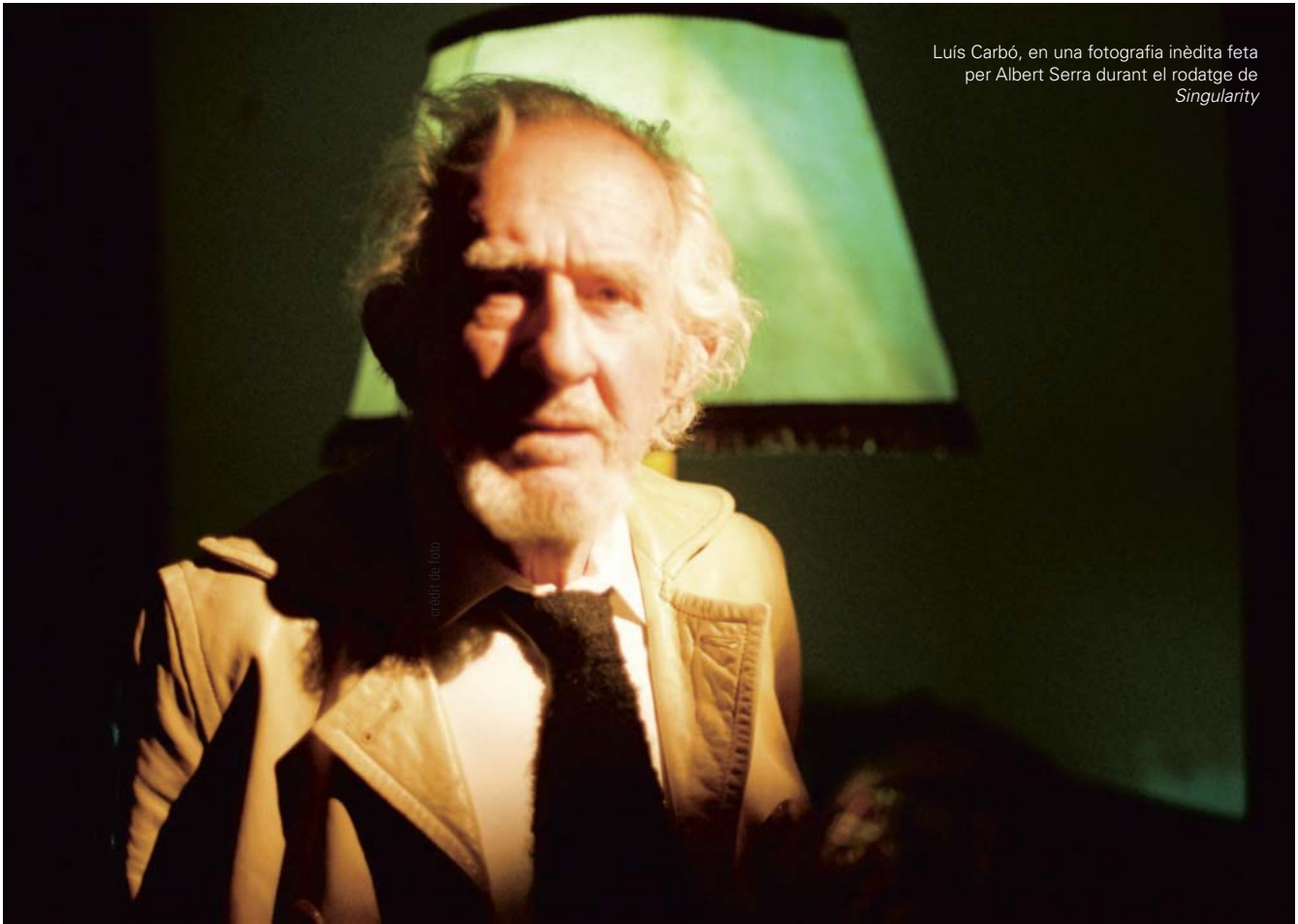
Jo ja el coneixia de sempre, de tota la vida podríem dir, més o menys superficialment, més o menys profundament, i el vaig conèixer més amb una pel·lícula amateur que vam fer junts que es deia *Crespià*, rodada l'any 2000. Aquest va ser el primer moment, així una mica per casualitat, en què li vaig demanar si volia actuar. Jo només volia treballar, evidentment, amb actors no professionals. I des d'aquell moment en què vam fer el muntatge d'aquesta primera pel·lícula em vaig adonar que ell tenia la gràcia de la fotogènia, en un sentit ampli del terme. És a dir, que, com vosaltres sabeu, hi ha gent que filma i no te'n cansaries mai de mirar-los perquè tot el que fan és interessant i hi ha gent que és tot lo contrari: per més bons actors que siguin, són avorrits. No tenen aquest do de la fotogènia en un sentit límit, plàstic i espiritual alhora. Això, al principi, em va causar una mica de sorpresa, principalment comparat amb tots els altres actors d'aquella pel·lícula, que quedaven lluny d'aquest magnetisme —de fet, cap d'ells va tras-

passar aquella frontera—; en canvi, ell ja va destacar d'una manera molt evident en aquest sentit fotogènic primitiu.

A partir d'aquí, en aquesta pel·lícula però també un mica abans, coneixent-lo, ell aporta un element que ja era en el meu esperit de forma natural, però que ell va consolidar d'una manera molt forta, que és l'aspecte «lúdic»... per caràcter, per inclinació, per l'originalitat de les seves sortides imprevisibles, i en especial per la seva independència mental en molts aspectes de la vida, puntuada per moments de certa excentricitat, alguns dels quals fins i tot arribaven eventualment al límit del grotesc (malgrat que ell tenia una vida relativament normal, familiar podríem dir). Però, d'alguna manera, els moments extravagants i els que no ho eren tant, definien una personalitat que es fonamentava en l'aspecte lúdic com a eix fonamental de l'estar en la vida i de l'estar amb la gent.

Això, em vaig adonar, es compenetrava tècnicament a la perfecció amb el digital, i si vaig decidir ser director de cinema va ser, precisament, perquè el digital possibilitava o facilitava aquesta idea de fer cinema d'una manera completament lúdica, divertida, i això va ser el que, a mi, em va impulsar vers aquesta disciplina artística: el poder viure una vida diferent de veritat. Veient que, amb els anys, la vida cada cop es torna una cosa més avorrida, repetitiva i monòtona, vaig pensar que el fer cinema d'aquesta manera podria servir, fins i tot, per canviar la meua pròpia vida i, per extensió, la de la gent que era al meu voltant. La seva influència, en aquest sentit, va ser demostrar realment, de manera involuntària, que això era possible i que en aquest petit moment primigeni, que és el rodatge d'una pel·lícula, on això té molta força, l'aspecte lúdic realment donava sentit a tot el que fèiem i donava sentit a la majoria de riscos que preniem, a l'ambició mateixa del fer, perquè una ambició sense aquest aspecte lúdic era una cosa seca, una mica

Luís Carbó, en una fotografia inèdita feta per Albert Serra durant el rodatge de *Singularity*

© Albert Serra

estèril: l'ambició formal per si mateixa. En canvi, acompanyada d'aquest aspecte lúdic, adquiriria una pàtina molt més interessant, molt més alegre, que allunyava per sempre més l'avorriment i, al mateix temps, enriquia l'obra d'una manera bastant especial mitjançant la barreja del braó i del salvatgisme en la interpretació dels actors amb aquesta cosa artificial, provocada i essencial, que és l'element lúdic i que, sumats, defineixen el to singular de l'acabat final de totes les pel·lícules que he fet amb ell.

Evidentment, això es va anar desenvolupant cada vegada de manera més complexa, fins arribar a la que potser sigui l'obra mestra definitiva, fins i tot seva, que és la que vaig fer per a la Biennial de Venècia, *Singularity* (2015). Aquí hi ha in comptables i inoblidables escenes i moments llarguíssims, minuts i minuts i més minuts de plaer amb la seva sofisticada presència, combinada amb la d'alguns altres actors, la majoria dels quals ni

tan sols existirien sense ell, perquè s'ha de dir que, dins l'escena, qualsevol cosa que feien tots els altres actors era anar a remolc seu.

Ell era el que podia realment estirar o motivar, no en el sentit superficial, sinó realment llançar tota una sèrie de vectors imprevisibles que tenien conseqüències i que alhora milloraven les reaccions dels altres per l'originalitat mateixa dels vectors que ell anava distribuint i llançant d'una manera una mica inconscient. Això tenia un profund valor motriu a l'escena i generava una gran riquesa. Si no, la cosa hagués sigut molt més plana. El risc de moltes d'aquestes pel·lícules més minimalistes és precisament que siguin massa planes, i gràcies a ell, la realitat de la pel·lícula escapava d'aquest perill i es convertia en una cosa amb aquest to singular que acaba definint totes les meves pel·lícules, en especial *Singularity*, on això està portat a l'extrem d'una manera molt i molt radical, i des del meu punt de vista, molt original, i al capdavant genial.

Una altra cosa que també és bastant interessant és que ell, sense ser una persona culta, sense ser una persona que estigués ficada en el món de la cultura, ni de bon tros, de seguida va entendre la importància del resultat final. Ell va entendre que aquest resultat d'alguna manera transcendia, i no perquè tingués el reconeixement dels festivals, fet que en general també dóna una certa seguretat a la gent a l'hora de pensar que això té un valor, però, una mica independentment d'això, de seguida es va adonar del valor del resultat *estètic* final, on precisament es matisaven els rastres de la seva personalitat, que quedava a la pantalla, aparentment, una mica mitigada en comparació al que era la vida real. Tot i això, ell va saber veure que aquest resultat era superior fins i tot al típic comportament o la típica actitud que ell podia desenvolupar de forma natural a la vida real. I això és una cosa que no és a l'abast de gaire gent: simplement adonar-se'n, sense ser culte, sense entendre del tot la lògica formal

que hi ha, amagada, al darrera d'una pel·lícula, d'aquesta millora. Però ell, malgrat tot, només amb la seva intuïció, una mica profunda diria jo, se'n va adonar, d'aquest valor. I des del moment que se'n va adonar, que va ser en el rodatge d'aquesta primera pel·lícula, sempre va ser fidel a la concentració i a la submissió vers aquest objectiu ulterior. Sempre va entendre que totes les coses que no se li demanaven o que jo trobava excessives tenien cabuda justament fora del rodatge però no en el rodatge... emperò no per això va deixar de desenvolupar-les allà d'una manera, fins i tot, bastant reiterada, en molts casos, i tanmateix molt més precisa. I aquí se li ha de reconèixer aquesta precisió última. Una cosa bastant sorprenent, com ja dic, en una persona que no era culta o que no tenia el bagatge cultural i cinematogràfic que se suposaria que té una persona que pot entendre això.

Evidentment, això va tenir unes conseqüències a la vida real lligades indirectament a les pel·lícules. Una pel·lícula no és només el rodatge, sinó que eren incomptables moments de post-producció que fèiem a Banyoles, on ell venia gairebé cada dia; incomptables viatges completament delirants algun dels quals mereixeria, ell sol, un llibre sencer, com són les dues vegades que vam anar a Mar del Plata, a l'Argentina, amb sis o set persones, que és la cosa més delirant que he vist mai, amb molta diferència. Però sempre tenia present aquesta idea de fons, no l'oblidava. Ell sabia que alguna vegada, en algunes presentacions, jo feia una broma on deia: «Jo he viscut incomptables moments completament bojós, desconcertants, d'una diversió i d'una originalitat que la majoria de gent ni tan sols pot somniari, no ja viure... però, en canvi, mai he vist aquests actors estar tan sublimes com aquí a la pantalla». D'alguna manera ell sabia recollir tota aquesta influència: allò millor d'ell, allò millor de mi, allò millor de tota la gent que d'alguna manera envoltava aquesta fabricació, en la qual tothom sabia despullar-se de tot el seu propi egoisme i protagonisme per trobar aquest bé ulterior que és aquesta màgia i aquesta fascinació

que només es pot trobar quan la gent sap, realment, estar al seu lloc precís i, al mateix temps, no deixar mai de ser ells mateixos, amb tota la seva potencialitat, amb tot el seu exhibicionisme i amb tota la seva naturalitat.

La seva innocència també es va mantenir fins al final, malgrat que vam fer moltíssimes pel·lícules i m'agradaria que la gent ho pogués contrastar fins i tot amb aquesta última pel·lícula de *Singularity*, que és

Els rodatges, d'alguna manera, revitalitzaven el seu cos cansat. Recordo amb emoció l'últim rodatge a Irlanda. Quan hi anàvem quasi no podia ni caminar, i quan va tornar, després d'haver estat onze o dotze dies allà, amb fred i pluja, bevent alcohol, i fent el que no es podia permetre, tornava completament transformat.

una mica difícil perquè és una instal·lació de tretze hores i que s'ha d'exhibir a museus. Però es una pel·lícula narrativa plena de diàlegs que, d'alguna manera, certifica això. Allà es pot veure clarament l'evolució d'aquesta precisió, d'aquesta concentració última i d'aquesta entrega quasi bé etèria donat que ja estava realment cansat i rebia quimioteràpia, etcètera. Tot i això, els rodatges, d'alguna manera, revitalitzaven aquest cos. Recordo amb emoció aquest últim rodatge a Irlanda. Quan hi anàvem quasi no podia ni caminar, i quan va tornar, després d'haver estat onze o dotze dies allà,

amb fred i pluja, bevent alcohol i fent, diguéssim, tot el que més o menys no es podia permetre a la vida real o que no era apropiat segons els metges –tampoc amb gaire excés... però, vaja, Déu n'hi do– tornava completament transformat, vull dir, caminava perfecte, gairebé corria. Aquest és un valor subversiu últim de la seva participació que fins i tot arribava a dominar físicament i a capgirar, a través de la moral, a través d'una energia totalment diferent que no es pot trobar de cap més manera a la vida si no és a través de l'art, la seva actitud vital fins a gairebé, quasi, quasi vèncer la incapacitat física.

La seva presència al cinema és un exemple meravellós per entendre com allò popular pot ficar-se dins de l'art més refinat, més excels i donar una combinació encara més interessant que si fos només un art purament formalista del qual, al capdavant, jo sóc el partidari número u, però que sense aquests suports de sota, acaba sent, no diré si més bo o més dolent, però en qualsevol cas sí que molt més avorrit.

Gràcies a tots per haver vingut i que en gaudiu. ■

(Dedicat a Àngel Martín)

Enregistrament i transcripció:
Miguel Gaggiotti.

Albert Serra (Banyoles, 1975) és director de cinema i guionista. Les seves últimes pel·lícules són La mort de Louis XIV (2016) i Història de la meua mort (2013), a més de Singularity (2015), que va fer per a la Biennal de Venècia.